

OTROCI Z MOTNJAMI AVTISTIČNEGA SPEKTRA V IZOBRAŽEVALNEM PROCESU

Sestanek z ministrom za šolstvo in šport, dr. Igorjem Lukšičem

Ljubljana, 13. maj 2009

PROBLEM

V slovenskih vzgojno-izobraževalnih institucijah ni primernih prilagoditev programov, pristopov, metod dela glede na potrebe otrok z motnjami avtističnega spektra (MAS).

Zakaj ne?

1. Nerazumevanje potreb, ki izhajajo iz motenj avtističnega spektra pri učiteljih, vzgojiteljih in drugih strokovnih delavcih.
2. Avtizem oz. motnje avtističnega spektra niso nikjer v slovenski zakonodaji, pravilnikih, konvencijah ipd. vključene kot samostojna kategorija. To pomeni, da ni podlage, iz katere bi bile izpeljane pravice otrok z MAS. To pomeni, da tudi njihove pravice do izobraževanja niso nikjer navedene. To pomeni, da so pravice otrok z MAS do izobraževanja kršene.

PREDLOGI REŠITEV

A Sklicujemo se na že zapisano:

→ v **Koalicijski pogodbi (Področje šolstva in športa)**

- Odprt dostop do vrtcev, šol in univerz je temeljni pogoj, ki ga mora ob upoštevanju sposobnosti in interesov RS zagotavljati vsem.
- Sprejemali bomo ukrepe, ki bodo vsem mladim omogočili končati šolanje na ravni svojih sposobnosti in se vključiti v življenje družbe na ravni kombinacije svojih pričakovanj in zmožnosti.
- Posebno pozornost bomo namenili otrokom s posebnimi potrebami...na podlagi evalvacije proučili in ustrezno prilagodili obstoječe sistemske rešitve, ki zadevajo organizacijo in financiranje dodatne strokovne pomoči za učence s posebnimi potrebami.

→ v **Konvenciji o pravicah invalidov**

- 24. člen v celoti (Izobraževanje); poudarki:
- 2.točka: Pri uresničevanju pravice do izobraževanja države pogodbenice (*Slovenija je med njimi!*) zagotavljajo primerne prilagoditve glede na posameznikove potrebe; invalidom v splošnem izobraževalnem sistemu potrebno pomoč; učinkovito, posamezniku prilagojeno pomoč v okolju, ki invalidom zagotavlja največji možni akademski in socialni razvoj, da se doseže popolna vključenost.
- 4.točka: Države pogodbenice sprejmejo ustrezne ukrepe za zaposlovanje učiteljev, ki so usposobljeni za znakovni jezik in brajico (*tudi otroci z MAS imajo težave pri komunikaciji, zato potrebujejo specifično podporo le-te*), ter usposabljanje strokovnjakov in osebja na vseh ravneh izobraževanja, da bi prispevale k zagotavljanju uresničevanja pravice do izobraževanja.

→ v **Smernicah za celostno obravnavo oseb s spektroatvističnimi motnjami**

- Države članice morajo zagotoviti pravni okvir, ki omogoča uresničevanje pravic otrok in mladostnikov z MAS do nediskriminacijskega izobraževanja, ki ustreza njihovim sposobnostim in potrebam, in boljše vključevanje v družbo. Za tovrstno uresničevanje zakonodaje je treba zagotoviti dovolj virov.
- Otroci in mladostniki z MAS imajo drugačne potrebe kot drugi otroci s posebnimi potrebami. Za zadovoljitev teh potreb morajo biti deležni razumevanja in posebnih načinov obravnave.

...vse zgoraj zapisano je lepo in več kot potrebno

...a problem še vedno ostaja

...ker se zapisano ne uresničuje

...

zato v Centru za avtizem predlagamo naslednje rešitve

B Predlogi Centra za avtizem

1. Zagotovitev pravilnega prilagojenega pristopa k vzgoji in izobraževanju otrok z MAS v vsakem vrtcu, šoli in vzgojno-izobraževalnem programu: individualiziran program / **individualiziran izobraževalni načrt** (narejen glede na potrebe vsakega posameznika z MAS).
2. Ustrezna podpora vsakemu vzgojitelju in učitelju, ki poučuje otroka z MAS.
3. Ustrezna usposobljenost vsakega vzgojitelja in učitelja, ki poučuje otroka z MAS.

4. Vloga Centra za avtizem:

4A Pilotski projekt uvedbe »strokovnih timov«

- 1 tim (3 zaposleni: specialni pedagog, delovni terapevt, psiholog)
- šolsko leto 2009/2010
- Ljubljana: 3 osnovne šole (1.+2. razred)
- 9 učencev z MAS
- 2 x tedensko: učenci hodijo v Center za avtizem, kjer strokovni tim dela z njimi z namenom, da bodo lahko enakovredno sodelovali in bili vključeni v izobraževalni proces
- 3 x tedensko: člani strokovnega tima Centra za avtizem spremljajo učence v razredu v šoli, v katero so vpisani
- tim bo izdelal individualni izobraževalni načrt za vsakega učenca
- natančna evalvacija pred začetkom, med in po izteku prvega pilotskega šolskega leta, da se izmeri uspešnost in potrebnost strokovnih timov
- v prihodnjih letih povečanje števila timov, s katerimi bi lahko pokrili več šol v več krajih po Sloveniji

4B Sistematično izobraževanje učiteljev in strokovnih delavcev v vzgojno-izobraževalnih institucijah

- organizacija izobraževanj v posameznih vrtcih, šolah

4C Predšolski oddelek

- ustanovitev specializiranega oddelka za predšolske otroke z MAS, kjer se bo izvajala intenzivna obravnava

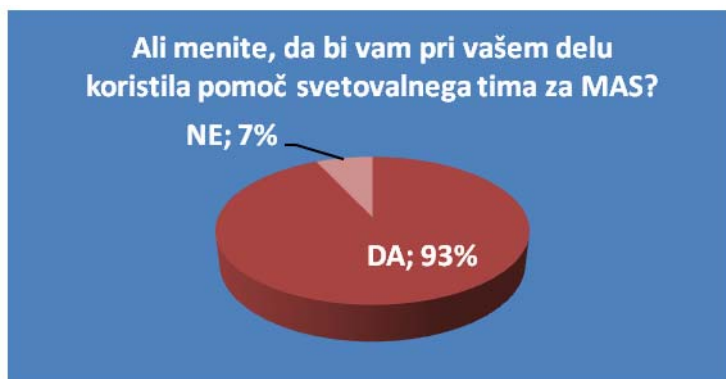

5. Zagotavljanje sredstev, ki bodo podpirala delovanje centrov oz. institucij, ki bodo nudili podporo vzgojno-izobraževalnemu sistemu (predlagamo financiranje v obliki povečanja števila ur za dodatno strokovno pomoč učencem z MAS).
6. Uvedba individualnega financiranja
7. V zakonodajo, postopek usmerjanja otrok s posebnimi potrebami in druge relevantne dokumente naj se doda kategorija »motnje avtističnega spektra«.

C Utemeljitev s strani učiteljev in staršev

1. Rezultati odgovorov učiteljev na spletno anketo o izobraževanju na področju MAS

N = 72

2. Mnenja učiteljev

Ali bi bilo lahko vaše delo z učenci z MAS uspešnejše, če bi imeli podporo zunanjega svetovalca, ki bi posredoval specifična znanja s področja avtizma? Zakaj bi vam takšna pomoč koristila? Kaj bi vi in predvsem vaši učenci z MAS pridobili?

Moje osebno mnenje je tako: tovrstna oblika pomoči je NUJNO potrebna. Mislim, da v vseh izobraževalnih programih in ne samo tam, kjer se nudi dodatna strokovna pomoč. Tudi, če bi bila v obliki supervizij, samo da je... Mi bi s tem pridobili permanentno izobraževanje; pozitivno, konstruktivno kritiko; nekoga, ki bi razumel stisko učitelja ob pojavljanju določenega problema; nekoga, ki bi nam znal podati več poti pri reševanju določenih težav; nekoga, ki bi znal usmerjati celoten tim v pravo smer (kajti če si eden in nimaš licence, imajo mnenje "daj, kaj »težiš«",

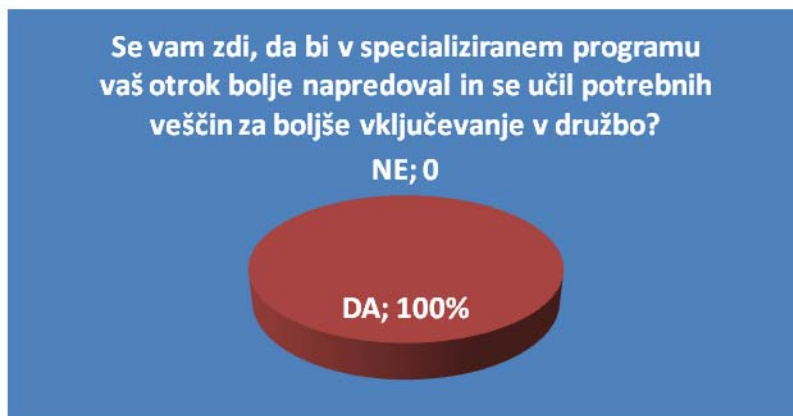
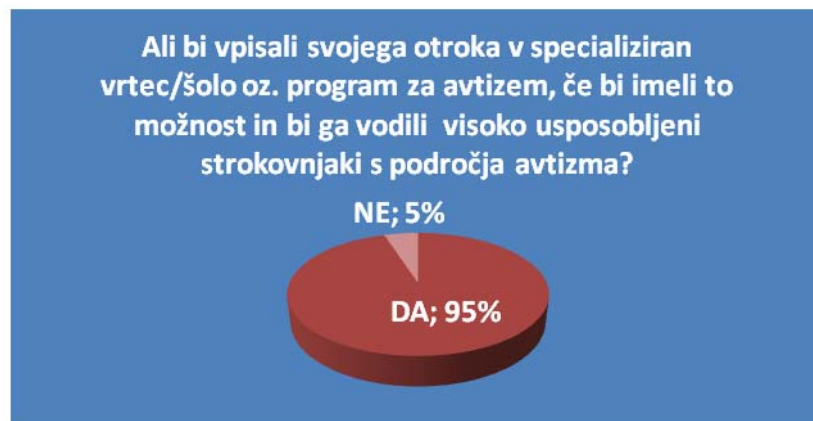
Podpora zunanjega sodelavca bi bila eden izmed zelo pomembnih dejavnikov pri našem delu, predvsem zaradi tega, ker velikokrat prideš pred dejstvo, kako odreagirati oziroma ali pri kakšni stvari vztrajati ali popustiti. Osebnostno se mi zdi, da nam je takšno strokovno sodelovanje ves čas primanjkovalo, saj se mi zdi izmenjava in skupni dogovori za otroke z MAS IZREDNO POMEMBNA. Želim si, da bi takšna strokovna pomoč in sodelovanje res zaživela.

Jaz sem za podporo nekoga pri obravnavi učencev z avtizmom, ker sem sama v kolesju in ne razmišljam na avtistični način, premalo se včasih človek vpraša, kaj je povzročilo določeno vedenje, kako določeno vedenje spremeniti... Po nekaj neuspešnih poskusih pač odnehaš in se sprizajniš. Mogoče bi bil ta svetovalec tudi pomoč pri komuniciranju in hkrati osveščanju staršev, kaj in kako naj delajo z otrokom tudi doma. Prav bi bilo, da ta svetovalec pogleda problem tudi z drugega zornega kota, kot sam, ker je neobremenjen, ali pa te ustavi in pove, da sploh to ni problem, ampak čisto nekaj drugega. S tem bi jaz in otroci z avtizmom po mojem mnenju hitreje rešili kakšen problem oz. hitreje našli rešitev.

Z otroki z MAS se ukvarjam od leta 2006. Od takrat sem se udeležila kar nekaj izobraževanj s tega področja, ki so bila v glavnem organizirana v Sloveniji. Skupaj s starši smo se tudi vključili v Earlybird plus program. Program nam je omogočal dodatno priložnost za pogovor, za skupno delo in skupno iskanje oz. razvozlanje težav in težavic, ki so se nam postavljale dnevno na naši poti dela z otroki z MAS. Vsekakor pri dnevnem delu z otroki z MAS pride do različnih situacij, ko ne veš kako bi odreagirali ali pa ne veš, ali si pravilno odreagirali (zaradi pomanjkanja izkušenj, pa tudi znanja z določenih področij). Zlasti ob takih trenutkih ti podpora strokovnjaka ali pa multidisciplinarnega tima veliko pomeni oz. je nujna, tako za optimalen napredek otrok, kot za strokovni napredek strokovnega delavca. Za strokovnega delavca, ki dela z otroki s posebnimi potrebami, še zlasti z otroki z MAS, je lahko zelo obremenjujoče, če je prepuščen sam sebi oz. nima podpore strokovnjaka s področja, ki bi mu svetoval, ga usmerjal in mu ob njegovem delu podal konstruktivno kritiko.

3. Rezultati odgovorov staršev na spletno anketo o specializiranih programih za MAS

N = 40

D Andraževa zgodba

Andraž je star 9 let. Ne govori, ne komunicira in se tudi ne uči nadomestne komunikacije. Nima motnje v duševnem razvoju, ima pa avtizem. Obiskuje 2. razred osnovne šole s prilagojenim programom. Programu ne sledi, 1x je že ponavljal prvi razred, letos bo ponavljal tudi 2. razred.

Andraževa učiteljica, specialna pedagoginja, nima specifičnih znanj s področja avtizma, zato ne more ustrezno interpretirati njegovih potreb in izvajati prilagoditev okolja in delovnega sistema. Ne moremo zanikati dejstva, da se trudi, vendar je pri svojem delu z Andražem neuspešna. Komunikacija z Andražem ni ustrezno podprta, Andraž pa se tudi ne uči nadomestne.

Sodelovanje med starši in šolo je ustrezno v smislu intenzivnosti, vendar spet nepopolno oziroma celo neustrezno v smislu naslavljanja potreb - strokovni delavci, svetovalna služba na šoli ne zna pravilno svetovati staršem, saj ne posedujejo ustreznih znanj.

Kaj bi lahko naredili za Andraža danes?

- oblikovali ustrezen individualiziran program, ki bi temeljil na Andraževih močnih področjih in potrebah
- učiteljica in starši bi morali pri delu z Andražem uporabljati ustrezno nadomestno komunikacijo (npr. PECS – sistem komunikacije z izmenjavo slik), saj bi le tako lahko skomuniciral svoje potrebe in pokazal svoje potenciale, prav tako pa bi le na ta način lahko učitelji kot starši njemu posredovali znanje
- z uporabo za avtizem specifičnih strategij bi podprli učenje – strukturiranje prostora, vizualna podpora, prilagajanje komunikacije: doma in v šoli
- strokovni kader na šoli bi moral biti usposobljen za delo z otroki z MAS
- potrebna zunanja podpora svetovalnega tima: podpora učiteljici 1:1

Kako bi lahko bilo, če bi imel Andraž ustrezno obravnavo že v predšolskem obdobju?

Z dobro zastavljenim individualiziranim programom in podporo vzgojiteljici v vrtcu in ob predpostavki, da vzgojiteljica razume avtizem, bi vzgojiteljica znala uporabljati za avtizem specifične strategije, s čimer bi bilo Andražovo učenje ustrezno podprto – strukturiranje prostora, vizualna podpora, prilagajanje komunikacije. S tem bi Andražu omogočili, da bi se naučil uporabljati strategije, ki so potrebne za uspešno osvajanje znanja. Prav tako bi se Andraž naučil nadomestne komunikacije, ki je bistvenega pomena za njegovo funkcioniranje v okolju.

REZULTATI

- Optimalna vzgojno-izobraževalna pot vsakega posameznika z MAS, optimalni razvoj njegovih potencialov, pridobitev pomembnih veščin: veščine prilagoditve, socializacije in samostojnosti.
- Uresničevanje pravic otrok z MAS do izobraževanja: polni razvoj človekovih zmožnosti, občutka dostojanstva in lastne vrednosti; največji mogoči razvoj osebnosti, nadarjenosti in ustvarjalnosti; primerne prilagoditve glede na posameznikove potrebe,...
- Zadovoljstvo staršev z izobraževalnim sistemom.
- Zadovoljstvo učiteljev ob optimalnem napredku učencev z MAS, boljši klimi v razredu in občutku lastne uspešnosti.
- Dolgoročno lahko na ta način zmanjšamo stroške, ki nastanejo zaradi posameznikov, ki funkcionirajo na nizkem nivoju.
- Ob uspešni podpori v zgodnjih letih potrebujejo kasneje učenci in učitelji s strani strokovnjakov vedno manj podpore, kar spet vodi do zmanjševanja stroškov.